

voedsel en waren autoriteit

Monitoring voedingsclaims 2008

Factsheet

Voedsel en Waren Autoriteit

Projectnummer: ZD08 1612

Warenklachtenlijn VWA: (0800) 0488

E-mail: info@vwa.nl

Internet: www.vwa.nl

Samenvatting

Op 1 juli 2007 is Verordening (EG) Nr. 1924/2006 inzake voedings- en gezondheidsclaims voor levensmiddelen van kracht geworden. De regelgeving is bedoeld om een hoog beschermingsniveau voor de consument te waarborgen, de consument de informatie te verstrekken die hij nodig heeft om geïnformeerde keuzes te kunnen maken, en gelijke concurrentievoorwaarden voor de levensmiddelenindustrie te scheppen.

In dit project is aan de hand van voedingsclaims op etiketten van levensmiddelen onderzocht in hoeverre de levensmiddelenindustrie in de zomer van 2008 reeds voedingsclaims gebruikte conform de eisen uit Verordening (EG) Nr. 1924/2006. In totaal werden daartoe 100 voorverpakte levensmiddelen beoordeeld waarop één of meer claims aanwezig waren die eenduidig als voedingsclaims waren te classificeren. Op 43% van de producten werden voedingsclaims conform artikel 8, eerste lid en artikel 9, eerste en tweede lid van Verordening (EG) Nr. 1924/2006 gebruikt. Op 57% van de producten was het gebruik van minimaal één voedingsclaim niet conform de nieuwe verordening. Dit betekent dat de situatie in de zomer van 2008 zodanig was dat de betrokken fabrikanten de etikettering nog moesten aanpassen voor het verstrijken van de geldende overgangstermijn.

De rapportage geeft belanghebbenden tevens inzicht in de door de VWA gebruikte methode voor de beoordeling van voedingsclaims op levensmiddelen.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Inhoudsopgave	3
1 Inleiding	4
1.1 Voedingsclaims.....	4
1.2 Gezondheidsclaims.....	5
1.3 Overige algemene voorwaarden voor het gebruik van voedings- en gezondheidsclaims en overgangstermijnen.....	5
2 Doel van dit project	6
3 Werkwijze	6
3.1 Bemonstering en vastlegging resultaten.....	6
3.2 Toetsingskader.....	6
3.3 Identificatie van voedingsclaims.....	7
3.4 Beoordeling van voedingsclaims.....	7
3.4.1 <i>Vergelijkende voedingsclaims</i>	8
4 Resultaten en discussie	10
4.1 Resultaten van toetsing van voedingsclaims.....	10
4.1.1 <i>Claims over niet nader gespecificeerde vitaminen of mineralen</i>	10
4.2 Claims op het raakvlak met voedingsclaims.....	11
4.2.1 <i>Vermeldingen per portie</i>	11
4.2.2 <i>'Ingrediëntenclaims'</i>	12
4.2.3 <i>Het raakvlak met gezondheidsclaims</i>	12
4.3 Overgangstermijnen.....	12
5 Conclusie	13

1 Inleiding

In toenemende mate komen er in de Europese Gemeenschap levensmiddelen op de markt waarvoor op het etiket of in reclameboodschappen claims worden gedaan. Ter harmonisatie van de regels die in individuele lidstaten golden voor claims, is op 1 juli 2007 Verordening (EG) Nr. 1924/2006 inzake voedings- en gezondheidsclaims voor levensmiddelen (verder: de claimsverordening) van kracht geworden¹. De regelgeving is bedoeld om een hoog beschermingsniveau voor de consument te waarborgen, de consument de informatie te verstrekken die hij nodig heeft om geïnformeerde keuzes te kunnen maken, en gelijke concurrentievoorwaarden voor de levensmiddelenindustrie te scheppen. De claimsverordening is in Nederland verankerd in het Warenwetbesluit Voedingswaarde-informatie levensmiddelen.

Claims worden in de verordening gedefinieerd als 'elke boodschap of aanduiding die niet verplicht is op grond van de communautaire of nationale wetgeving, met inbegrip van illustraties, grafische voorstellingen of symbolen, ongeacht de vorm, waarmee gesteld, de indruk gewekt of geïmpliceerd wordt dat een levensmiddel bepaalde eigenschappen heeft'. Het werkingsgebied van de claimsverordening omvat echter niet alle claims die op levensmiddelen aangetroffen kunnen worden. Claims over producteigenschappen zoals bijvoorbeeld een luchtige textuur of een lange houdbaarheid vallen hier duidelijk buiten. De claimsverordening beperkt zich tot claims die op enigerlei wijze een verband met de gezondheid suggereren en onderscheidt daarin twee hoofdtypen: voedingsclaims en gezondheidsclaims.

1.1 Voedingsclaims

Voedingsclaims suggereren of stellen dat een levensmiddel bepaalde heilzame voedingseigenschappen heeft die zijn toe te schrijven aan de hoeveelheid energie, nutriënten of andere stoffen in dat levensmiddel. Voorbeelden van voedingsclaims zijn: 'caloriearm', 'bron van vezels', en 'zeer laag natriumgehalte'. Vergelijkende claims zijn een categorie voedingsclaims die betrekking hebben op verschillen in voedingseigenschappen van vergelijkbare levensmiddelen, zoals bijvoorbeeld '50% minder vet', 'light', en 'verlaagde energetische waarde'. In tegenstelling tot vele andere EU landen bestonden in Nederland al lange tijd wettelijke voorwaarden voor het gebruik van voedingsclaims die door de regels uit de bijlage van de claimsverordening zijn vervangen². In 2007 heeft de VWA onderzoek verricht na de naleving van destijds geldende nationale regelgeving voor voedingsclaims³.

De bijlage van de claimsverordening omvat een lijst met toegestane voedingsclaims en bijbehorende voorwaarden voor het gebruik van deze claims. Alleen die claims die in de bijlage zijn opgenomen, mogen voor levensmiddelen worden gebruikt mits aan de voorwaarden uit de bijlage wordt voldaan. De CIAA (de Confederatie voor de Europese Voedingsmiddelenindustrie) heeft de voedingsclaims verzameld die volgens de

¹ Verordening (EG) Nr. 1924/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 20 december 2006 inzake voedings- en gezondheidsclaims voor levensmiddelen; PB L 12 van 18.1.2007, p. 3.

² De specifieke voorwaarden voor het gebruik van voedingsclaims waren tot 1 juli 2007 opgenomen in artikel 8 van het Warenwetbesluit Voedingswaarde-informatie levensmiddelen.

³ VWA-rapport 'Claims bij levensmiddelen (2)' van oktober 2007.

voedingsmiddelenindustrie nog aan de lijst toegevoegd zouden moeten worden en heeft deze in februari 2008 naar de Europese Commissie gestuurd⁴. Het gaat hierbij om claims over onverzadigd vet, enkelvoudig en meervoudig onverzadigde vetzuren, omega-3 en omega-6 vetzuren, en cholesterol. De EFSA heeft in 2005 gesteld dat een aantal claims over omega-3 vetzuren, enkelvoudig en meervoudig onverzadigde vetzuren en onverzadigd vet in bepaalde categorieën levensmiddelen acceptabel zouden kunnen zijn⁵. Op het moment van schrijven (mei 2009) is door de Europese Commissie nog geen beslissing genomen ten aanzien van deze claims. Voedingsclaims zijn formeel pas toegestaan op het moment dat de claims daadwerkelijk zijn toegevoegd aan de bijlage van de claimsverordening.

1.2 Gezondheidsclaims

Gezondheidsclaims suggereren of stellen dat er een verband bestaat tussen het consumeren van een levensmiddel en de gezondheid. Voorbeelden van gezondheidsclaims zijn: 'calcium is goed voor de botten', 'vezels zijn goed voor de darmwerking', en 'visolie draagt bij tot de ontwikkeling van de hersenen'. Binnen de algemene definitie van gezondheidsclaims onderscheidt de claimsverordening diverse categorieën en subcategorieën, zoals kinderclaims, ziekterisicobeperkingsclaims, claims ten aanzien van psychologische of gedragsfuncties, en claims over een afslankend of gewichtsbeheersend effect. Ook voor gezondheidsclaims geldt dat deze pas gebruikt mogen worden als ze voorkomen op een Europese lijst van toegestane claims. Deze lijst is echter nog niet vastgesteld.

1.3 Overige algemene voorwaarden voor het gebruik van voedings- en gezondheidsclaims en overgangstermijnen

De claimsverordening stelt dat voedings- en gezondheidsclaims alleen mogen worden gebruikt op producten die aan specifieke voedingsprofielen voldoen. De precieze invulling van deze voedingsprofielen staat op het moment van schrijven nog niet vast. Een claim over een heilzaam nutritioneel of fysiologisch effect van een levensmiddel moet bewezen en vastgesteld zijn aan de hand van algemeen aanvaardbaar wetenschappelijk bewijs.

Verder moet de nutriënt waarover een claim gemaakt wordt in significante hoeveelheid in het eindproduct zitten, en aanwezig zijn in een vorm die door het lichaam kan worden gebruikt. Tenslotte moeten de heilzame effecten die in een claim worden beschreven begrijpelijk zijn voor de gemiddelde consument.

De claimsverordening voorziet in een reeks van overgangsmaatregelen met betrekking tot het gebruik van verschillende soorten claims. Dat betekent dat er een uitverkooptermijn bestaat voor levensmiddelen met bepaalde claims die niet voldoen aan de claimsverordening. Producten die niet aan de claimsverordening

⁴ www.vettefeiten.nl, bezocht op 12 mei 2009.

⁵ Opinion of the Scientific Panel on Dietetic Products, Nutrition and Allergies on a request from the Commission related to nutrition claims concerning omega-3 fatty acids, monounsaturated fat, polyunsaturated fat and unsaturated fat. The EFSA Journal (2005) 253, 1-29.

voldoen en die voor 1 juli 2007 in de handel gebracht of geëtiketteerd zijn, mogen worden uitverkocht tot de houdbaarheidsdatum, maar uiterlijk tot 31 juli 2009⁶.

2 Doel van dit project

Het hoofddoel van dit project is om aan de hand van voedingsclaims op etiketten van levensmiddelen een indruk te krijgen in hoeverre de levensmiddelenindustrie reeds voedingsclaims gebruikt conform de eisen uit de claimsverordening. Daarnaast heeft dit project ten doel om door middel van een rapportage belanghebbenden inzicht te geven in de door de VWA gebruikte methode voor de classificatie van claims op levensmiddelen.

3 Werkwijze

3.1 Bemonstering en vastlegging resultaten

De bemonstering en beoordeling van de levensmiddelen werd uitgevoerd door senior controleurs gespecialiseerd in bijzondere eet- en drinkwaren. Voor het project werden in landelijk opererende supermarkten van mei tot en met oktober 2008 algemeen verkrijgbare levensmiddelen bemonsterd. De etiketten van deze producten bevatten één of meerdere voedingsclaims. Hoewel voedingsclaims op opvolgzuigelingenvoeding, babyvoeding en andere bijzondere voedingsmiddelen, mineraalwater en voedingssupplementen ook onder de werking van de claimsverordening vallen, maakten deze geen deel uit van het project.

In totaal werden 100 producten voor het project beoordeeld. Tabel 1 (zie bijlage 1 voor alle tabellen) geeft een onderverdeling van de monsters in productgroepen weer met daarbij enkele voorbeelden. De resultaten van de beoordeling van de claims (zie volgende paragraaf) werden vastgelegd in een gestandaardiseerd document, dat samen met foto's van het product werd opgeslagen. Elk product werd door meerdere medewerkers beoordeeld.

3.2 Toetsingskader

De voedingsclaims op het etiket werden getoetst aan Verordening (EG) Nr. 1924/2006 van 20 december 2006, laatstelijk gewijzigd door Verordening (EG) Nr. 109/2008 van 15 januari 2008⁷. Tevens is gebruik gemaakt van het EU Guidance document van 14 december 2007 (verder: het EU Guidance document)⁸. Het EU Guidance document is echter géén wetgeving maar bedoeld om de claimsverordening beter te begrijpen en correct en uniform toe te passen.

⁶ Een uitzondering hierop vormen de voedingsclaims die niet in de bijlage zijn opgenomen en die voor 1 januari 2006 in een lidstaat werden gebruikt overeenkomstig nationale bepalingen die daarop van toepassing waren. Deze mogen tot 19 januari 2010 worden gemaakt.

⁷ De claimsverordening is rechtstreeks van toepassing in elke lidstaat en overtreding van de voorschriften uit de verordening is in Nederland strafbaar gesteld in artikel 2, tweede lid, van het Warenwetbesluit Voedingswaarde-informatie levensmiddelen.

⁸ EU Guidance document van 14 December 2007: Guidance on the implementation of Regulation N° 1924/2006 on nutrition and health claims made on Foods. Conclusions of the Standing Committee on the food chain and animal health.

De aangetroffen voedingsclaims zijn specifiek getoetst aan de voorwaarden uit artikel 8, eerste lid en artikel 9, eerste en tweede lid van de claimsverordening. Dit resulteert in een vaststelling of een etiket op dit moment voldoet aan deze artikelen of niet. Voor deze vaststelling is echter geen rekening gehouden met de overgangsmaatregelen uit artikel 28 van de claimsverordening. Het kan dus goed zijn dat, ondanks het feit dat voedingsclaims op een product niet voldoen aan de getoetste artikelen, het product op dit moment toch nog voldoet aan de claimsverordening omdat er een overgangsmaatregel van toepassing is. In het laatste geval is het echter wel duidelijk dat het betrokken bedrijf nog actie zal moeten ondernemen om de claims aan te passen aan de eisen die in de claimsverordening gesteld worden, voordat de overgangstermijn verstreken is.

3.3 Identificatie van voedingsclaims

Als eerste zijn claims verzameld die volgens de VWA eenduidig onder de definitie van een voedingsclaim⁹ vallen. De wettelijk verplichte aanduiding en vermeldingen¹⁰ zijn geen voedingsclaims. De aanduiding moet voldoen aan de eisen uit artikel 4, van het Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen. Niet-verplichte vermeldingen ten aanzien van heilzame voedingseigenschappen die geen deel uitmaken van de aanduiding maar die wel als zodanig op de verpakking zijn gepositioneerd worden wel getoetst aan de claimsverordening.

De Warenwet bevat naast algemene, horizontale, regelgeving ook besluiten en regelingen die alleen gelden voor specifieke groepen levensmiddelen zoals zuivel en vleesproducten. Deze verticale regelgeving kan ook voorschriften bevatten voor het gebruik van vermeldingen die uitgelegd zouden kunnen worden als voedingsclaims onder de claimsverordening. Overweging 8 van de claimsverordening geeft de vermelding 'met laag vetgehalte' als voorbeeld hiervoor. Wanneer deze vermelding op smeerbare vetproducten gebruikt wordt is de claimsverordening hierop niet van toepassing¹¹. Dergelijke vermeldingen uit verticale regelgeving werden derhalve in dit project niet aan de claimsverordening getoetst. Evenmin werd getoetst of deze vermeldingen voldeden aan de van toepassing zijnde voorwaarden uit de bijbehorende verticale wetgeving.

Daarnaast zijn niet verplichte vermeldingen op het etiket verzameld die op voorhand niet eenduidig als voedingsclaim geassocieerd konden worden. Dergelijke vermeldingen, die gepresenteerd en bediscussieerd worden onder 'Resultaten en Discussie', tellen echter niet mee in de eindbeoordeling.

3.4 Beoordeling van voedingsclaims

Het stroomschema uit figuur 1 (zie bijlage 2) geeft weer hoe voedingsclaims aan de claimsverordening zijn getoetst. Eerst werd vastgesteld of de voedingsclaim letterlijk in de bijlage voorkomt of dat het een andere claim

⁹ Een voedingsclaim is een claim die stelt, de indruk wekt of impliceert dat een levensmiddel bepaalde heilzame voedingseigenschappen heeft met betrekking tot:

- a) de energetische waarde (calorische waarde) die het levert, in verlaagde of verhoogde mate levert, of niet levert, en/of
 - b) de nutriënten of andere stoffen die het bevat, in verlaagde of verhoogde hoeveelheid bevat, of niet bevat.
- (artikel 2, vierde lid van Verordening Nr. 1924/2006).

¹⁰ Zie o.a. artikel 5 e.v., van het Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen.

¹¹ Verordening (EG) Nr. 1234/2007 stelt in artikel 115 en de bijbehorende bijlage handelsnormen voor smeerbare vetten en vervangt daarmee Verordening (EG) Nr. 2991/94 waarnaar in overweging 8 van de claimsverordening wordt verwezen.

betreft die voor de consument waarschijnlijk dezelfde betekenis als de claim in de bijlage zal hebben (verder: een gelijkwaardige claim). Ter illustratie: de claim 'vetarm' staat letterlijk in de bijlage en de claim 'slechts ...% vet' is daaraan volgens de VWA gelijkwaardig. Voor het vermelden van 'slechts ...% vet' gelden daarom dezelfde voorwaarden als voor het gebruik van 'vetarm': het vetgehalte van het product mag maximaal 3 gram per 100 gram voor vaste stof of 1,5 gram per 100 milliliter voor vloeibare stoffen bedragen.

Voor de toetsing van voedingsclaims aan de voorwaarden uit de claimsverordening werden uitsluitend de voedingseigenschappen zoals vermeld in de voedingswaardedeclaratie gebruikt. Bij het ontbreken van de - bij de beoordeelde producten verplichte - voedingswaardedeclaratie werd de voedingsclaim als 'niet conform' beoordeeld. Voor producten waar bereiding noodzakelijk is voor consumptie, zoals instantsoepen, werden de claims getoetst op het bereide product dat gereed is voor consumptie (overeenkomstig de aanwijzingen van de fabrikant). Voedingsclaims op producten die wel direct geconsumeerd kunnen worden, werden op het product beoordeeld zoals verkocht.

Voedingsclaims die niet identiek of gelijkwaardig zijn aan een claim in de bijlage voldoen niet aan de claimsverordening. Voedingsclaims die volgens de informatie van de VWA door de CIAA zijn ingediend bij de Europese Commissie (zie inleiding) mogen formeel gezien nog niet worden gemaakt. Echter, omdat de Europese Commissie dit dossier nog in behandeling heeft, wordt het gebruik hiervan in de eindbeoordeling niet meegenomen.

Een product werd als conform de claimsverordening beoordeeld als alle voedingsclaims op dat product voldeden.

3.4.1 Vergelijkende voedingsclaims

Voor de beoordeling van vergelijkende voedingsclaims is eveneens het stroomschema uit figuur 1 gebruikt. Vergelijkende claims zijn in dit project getoetst aan de specifieke criteria die voor deze categorie claims in artikel 9 en de bijlage van de claimsverordening zijn opgenomen. Verder geeft het EU Guidance document een nadere uitwerking van deze voorwaarden. De toetsingscriteria voor vergelijkende claims worden hieronder verder toegelicht.

De bijlage van de verordening voorziet uitsluitend in de vier volgende vergelijkende claims: 'verhoogd gehalte aan (naam van de nutriënt)', 'verlaagd gehalte aan (naam van de nutriënt)', 'light', en 'verlaagde energetische waarde'. Behoudens de claims die hieraan gelijkwaardig zijn, mogen andere vergelijkende claims niet worden gemaakt. Bij gebruik van de vergelijkende claims 'verlaagde energetische waarde' en 'light' moet duidelijk worden aangegeven welke eigenschap het levensmiddel 'verlaagd in energie' of 'light' maakt. Verder moet altijd bij vergelijkende claims het verschil in hoeveelheid van een nutriënt of energie weergegeven worden en moet de vergelijking betrekking hebben op dezelfde hoeveelheid levensmiddel.

Alleen levensmiddelen uit dezelfde categorie mogen met elkaar vergeleken worden waarbij een reeks van vergelijkbare producten in aanmerking wordt genomen. Wanneer een vergelijking gemaakt wordt met slechts één levensmiddel moet het referentieproduct representatief zijn voor de markt. De te vergelijken producten moeten tot

een groep van levensmiddelen behoren die vergelijkbaar zijn in voedingswaarde waarbij ook rekening moet worden gehouden met het doel van consumptie en de plaats van het levensmiddel in het totale voedingspatroon. Duidelijk moet vermeld worden welke levensmiddelen met elkaar vergeleken worden. De vergelijking moet vervolgens op zodanige wijze plaatsvinden dat de consument juist geïnformeerd wordt en misleiding uitgesloten is. Omdat een referentieproduct representatief moet zijn voor de markt, is een product dat niet meer te koop is ongeschikt om als referentieproduct gebruikt te worden. Het is dan evenmin mogelijk om de oude receptuur van een vernieuwd product - dat alleen nog in de nieuwe receptuur verkrijgbaar is - als referentie te nemen.

4 Resultaten en discussie

4.1 Resultaten van toetsing van voedingsclaims

In totaal werden 100 producten beoordeeld waarop één of meer claims aanwezig waren die eenduidig als voedingsclaims zijn te classificeren. Bij de bemonstering werd ernaar gestreefd om producten uit diverse levensmiddelen categorieën te selecteren. Het zwaartepunt van de bemonsterde en beoordeelde producten uit dit project lag in de categorieën brood- en graanproducten, kaas, melkproducten, sappen, vleeswaren en plantaardige vleesvervangers, en snacks. Op 43 producten werden voedingsclaims die identiek of gelijkwaardig waren aan claims uit de bijlage, conform de claimsverordening gebruikt. Op 57 producten daarentegen was het gebruik van minimaal één voedingsclaim niet conform artikel 8, eerste lid en artikel 9, eerste en tweede lid van de claimsverordening. Dit betekent dat de betrokken fabrikanten de etikettering nog zullen moeten aanpassen voordat de overgangstermijn verstreken is.

In totaal werden op de 100 beoordeelde producten 94 voedingsclaims aangetroffen die letterlijk in de bijlage staan en 137 claims die gelijkwaardig waren aan claims uit de bijlage. In tabel 2 zijn voorbeelden gegeven van dergelijke gelijkwaardige claims. Verder waren 21 claims op geen enkele wijze te relateren aan claims uit de bijlage (zie tabel 3 voor voorbeelden).

Bepaalde claims en vermeldingen zijn in de eindbeoordeling buiten beschouwing gelaten. Hiertoe behoorden de voedingsclaims over onverzadigd vet, enkelvoudig en meervoudig onverzadigde vetzuren, omega-3 en omega-6 vetzuren, en cholesterol die ingediend zijn door de CIAA en claims over niet nader gespecificeerde vitaminen of mineralen die nadere interpretatie behoeven (zie paragraaf 4.1.1). Evenmin telden claims en vermeldingen die niet eenduidig als voedingsclaim geassocieerd konden worden mee (zie paragraaf 4.2).

4.1.1 *Claims over niet nader gespecificeerde vitaminen of mineralen*

Op 14 producten werden één of meerdere voedingsclaims aangetroffen over niet nader gespecificeerde vitaminen of mineralen. Voorbeelden hiervan zijn 'bron van vitaminen' of 'met toegevoegde vitaminen en mineralen'. Bij een aantal van deze producten bleek dat deze claims gebruikt werden terwijl maar één of twee vitaminen of mineralen in significante mate aanwezig waren. Een belangrijke doelstelling van de claimsverordening is dat de consument gemakkelijk een goed geïnformeerde keuze kan maken. Hieruit volgt voor de VWA dat de consument bij aankoop van een product met dergelijke claims in één oogopslag moet kunnen zien hoeveel vitaminen of mineralen in significante mate aanwezig zijn.

Het volgende voorbeeld illustreert de interpretatie van de VWA. Voor een product dat vitamine C en E bevat zou het gebruik van de claim 'bron van 2 vitaminen' op de voorkant acceptabel zijn voor de VWA¹². De consument

¹² Met de voorkant van het product wordt de voorzijde van de verpakking bedoeld zoals de consument dit in het schap ziet staan.

kan vervolgens in de voedingswaardedeclaratie opzoeken welke vitamines precies bedoeld zijn¹³. De consument wordt echter beter geïnformeerd als de claim naast het aantal ook de soort vitamines noemt. In het bovenstaande voorbeeld heeft de claim 'bron van vitamine C en E' dan ook de voorkeur boven de claim 'bron van 2 vitamines'.

Omdat de hierboven beschreven interpretatie nog niet eerder gecommuniceerd is door de VWA, tellen claims over niet nader gespecificeerde vitamines of mineralen niet mee in de uiteindelijke beoordeling van producten. Wanneer deze criteria toch zouden worden toegepast op de 14 producten waarop niet specifieke claims over vitamines en mineralen aangetroffen werden dan zouden volgens de bovenstaande beoordelingscriteria op 5 producten deze claims op de juiste wijze zijn aangebracht.

4.2 Claims op het raakvlak met voedingsclaims

Naast de voedingsclaims die in paragraaf 4.1 zijn beschreven werden ook vermeldingen aangetroffen die weliswaar betrekking hadden op voedingsstoffen of ingrediënten in het levensmiddel of een relatie met gezondheid suggereerden, maar die op voorhand niet eenduidig als voedingsclaim geïdentificeerd konden worden. Deze vermeldingen werden in dit project niet meegeteld in de eindbeoordeling. In deze paragraaf wordt een aantal van deze vermeldingen bediscussieerd.

4.2.1 Vermeldingen per portie

Op producten met claims is een voedingswaardedeclaratie verplicht. Op veel producten werden echter ook uiteenlopende losse vermeldingen gevonden over de hoeveelheid van één bepaald nutriënt of de energiewaarde uitgedrukt per portie. Voorbeelden hiervan zijn de vermeldingen '1,7 gram vet per plakje' en '102 kcal per glas'. In het kader van een voorstel voor een Verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de verstrekking van voedselinformatie aan de consumenten¹⁴ werken diverse stakeholders aan een format waarin voedingswaardegegevens gedeclareerd kunnen gaan worden. Deze voorstellen zijn nog onderwerp van discussie. Echter zolang de Verordening betreffende de verstrekking van voedselinformatie aan de consumenten nog in ontwikkeling is, blijft het onduidelijk hoe de wettelijke regeling er exact uit zal komen te zien. Totdat eventuele nieuwe regels ten aanzien van de voedingswaardedeclaratie van kracht zijn, zal de VWA vermeldingen per portie van geval tot geval beoordelen. Essentieel daarbij is dat de consument goed en duidelijk geïnformeerd wordt en dat de keuze vergemakkelijkt wordt bij aankoop van een product. Wanneer de consument door per portie vermeldingen op het verkeerde been gezet wordt, zal de VWA optreden op grond van misleiding.

Overigens bestaat er geen discussie over de status van vergelijkende claims waarbij een portie van een product vergeleken wordt met dezelfde hoeveelheid van een ander levensmiddel (zie paragraaf 3.4.1). Deze 'vergelijkende per portie' claims tellen daarom wel mee in het eindoordeel van dit project.

¹³ Alleen vitamines en mineralen in een significante hoeveelheid mogen in de voedingswaardedeclaratie opgenomen zijn en aansluitend hierop mogen voedingsclaims over vitamines en mineralen pas wanneer minimaal een significante hoeveelheid van deze stoffen aanwezig is.

¹⁴ Voorstel voor een Verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de verstrekking van voedselinformatie aan de consumenten, 2008/0028 (COD).

4.2.2 'Ingrediëntenclaims'

Veel producten zijn voorzien van claims zoals 'vol fruit', 'bevat yoghurt', 'bereid uit granen', en 'gebakken in 100% plantaardige zonnebloemolie'. Aangezien fruit, yoghurt, granen en zonnebloemolie ingrediënten zijn en geen afzonderlijke nutriënten, zijn zulke claims géén voedingsclaims. Uiteraard mogen deze vermeldingen de consument niet misleiden. Het is verplicht om de hoeveelheid van het ingrediënt in het levensmiddel te vermelden als hierop op het etiket nadruk wordt gelegd. Daarnaast zijn vermeldingen zoals 'zonder kunstmatige geur- en smaakstoffen' in dit project ingedeeld bij deze categorie.

Wanneer een voedingsclaim wordt gemaakt over een ingrediënt, dan moet de voedingsclaim wanneer toegepast op het gehele product, ook aan de claimsverordening voldoen. Op een vruchtensap met acerola werd bijvoorbeeld de vermelding aangetroffen 'acerola bevat 30 keer meer vitamine C dan sinaasappel'. Voor de consument zal dit waarsc hijijnlijk de betekenis hebben dat het sap rijk is aan vitamine C. Daarom moet het product als zodanig voldoen aan de specifieke voorwaarde voor de claim 'rijk aan vitamine C'.

4.2.3 Het raakvlak met gezondheidsclaims

In dit project zijn diverse claims aangetroffen die een combinatie lijken van voedingsclaims en gezondheidsclaims. Duidelijke voorbeelden hiervan zijn: 'bevat calcium dat goed is voor de botten', en 'rijk aan vitamine C voor een goede weerstand'. Er kan een tweede groep van dit soort claims worden onderscheiden waarbij functionaliteit van de nutriënt minder expliciet naar voren komt. Een voorbeeld hiervan is de claim 'bevat snelle suikers'. Over de uiteindelijke classificatie van zulke claims zal waarschijnlijk meer duidelijkheid komen als de lijsten van toegestane gezondheidsclaims definitief vastgesteld zijn.

4.3 Overgangstermijnen

De gepresenteerde data geeft een beeld van de situatie ten tijde van zomer 2008. Het is mogelijk dat op dit moment meerdere van de onderzochte producten inmiddels zijn aangepast aan de eisen van de claimsverordening.

Levensmiddelen die voor 1 juli 2007 zijn geëtiketteerd of op de markt zijn gebracht mogen worden uitverkocht tot de houdbaarheidsdatum, maar uiterlijk tot 31 juli 2009. Voor een groot deel van de beoordeelde levensmiddelen uit dit project geldt een houdbaarheid van maximaal enkele maanden. Aangezien de bemonstering heeft plaatsgevonden in de zomer van 2008, betekent dat dat deze levensmiddelen in de handel moeten zijn gebracht ná 1 juli 2007. Formeel moeten de etiketten van deze levensmiddelen dus al voldoen aan de claimsverordening. In de praktijk hanteert de VWA de uiterste uitverkooptermijn van 31 juli 2009 voor álle levensmiddelen waarop deze overgangstermijn van toepassing is.

Een beperkt aantal voedingsclaims die niet zijn opgenomen in de bijlage bij de verordening maar die vóór 1 januari 2006 in Nederland rechtmatig gebruikt werden kunnen in principe nog tot 19 januari 2010 worden

toegepast¹⁵. Een voorbeeld van zo'n claim is 'rijk aan meervoudig onverzadigde vetten', die volgens artikel 8, eerste lid, onder d, van het toenmalig geldende Warenwetbesluit Voedingswaarde-informatie in Nederland was toegestaan, indien aan de bijbehorende voorwaarden werd voldaan.

5 Conclusie

57% van de producten met claims die eenduidig beschouwd kunnen worden als voedingsclaim voldeden in de zomer van 2008 niet aan de eisen die de claimsverordening daaraan stelt. Dat betekent dat de etikettering van deze producten nog aangepast moet worden om te gaan voldoen aan de claimsverordening.

De VWA geeft door middel van dit rapport inzicht in de wijze waarop zij de claimsverordening interpreteert. Vanaf heden zal de VWA voedingsclaims in de handhaving conform de beschreven methode beoordelen. Verdere ontwikkelingen op het gebied van de claimsverordening of interpretaties daarvan en andere relevante Europese wetgeving kunnen leiden tot aanpassing van deze methode.

Er zijn op de markt producten met claims die om diverse redenen niet eenduidig als voedingsclaim in te delen zijn. Hierover zal in de nabije toekomst meer duidelijkheid komen. Wanneer de consument door zulke claims misleid wordt zal de VWA optreden.

¹⁵ Voor 1 juli 2007 konden alleen de voedingsclaims uit artikel 8 van het Warenwetbesluit Voedingswaarde-informatie levensmiddelen gebruikt worden mits aan de voorwaarden uit dit artikel werd voldaan.

Bijlage 1

Tabel 1: Overzicht van aantallen beoordeelde producten per productgroep, met voorbeelden.

Productgroep	Voorbeelden	Aantal monsters
Brood en graanproducten	beschuit, bruinbrood, cornflakes, havermout, knäckebröd, luchtige crackers, meergranenpap, muesli, ontbijtcrackers, roggebrood	14
Dranken	instantlimonade, isotone frisdrank	3
Fruit	appelmoes	1
Groente	verse tomaten	1
Kaas	smeerkaas 20+, geraspte kaas 25+, smeerkaas 20+ met broodsticks, smeerkaas 30+, smeerkaas 48+ met broodsticks, kaas 30+, vers kruidenkaasje, rookkaas 30+	9
Maaltijd	tagliatelle bolognese	1
Melkproducten	drinkyoghurts, halfvolle melk, kwarkyoghurt, kookroom, magere melk, probiotische drinkyoghurt, volkorenyoghurt, vruchtenmousse, vruchtenyoghurt, zuivelsnack met fruit	13
Sappen	fruit- en groentedrank, fruitdrank, multivitaminesappen, vruchtensappen uit geconcentreerd vruchtensap	12
Sauzen	extra light mayo, halfvolle mayo, juspoeder	3
Snacks	aarbeienmoussetaartje, aardappelchips, cashewnootjes, chipscrackers, chocobiscuits, koek met melklaagje, maïszoutje, ontbijtkoek, ontbijtkoekjes, rijstsnack, vruchtenbiscuits,	21
Soepen	drinkbouillon, tomatensoep light	2
Vetten en oliën	halfvolle roomboter, vloeibaar bak- en braadproduct	3
Vlees, kip, eieren	ei, entrecote, magere rookworst	3
Vleeswaren en plantaardige vleesvervangers	achterham, boterhamworst, cervelaatworst, filet americain, gegrild gehakt, smeerpaté, sojaburger	10
Overig	mix voor cacaodrank, 4 vruchtenjam light, kip-kerriesalade light, pindakaas light	4

Tabel 2: Voorbeelden van voedingsclaims die niet in de bijlage van de claimsverordening zijn opgenomen maar die voor de consument waarschijnlijk dezelfde betekenis zullen hebben als een claim uit de bijlage.

Voedingsclaim, niet in de bijlage opgenomen	Gelijkwaardige voedingsclaim uit de bijlage
'Caloriearm'	Lage energetische waarde
'Met maar weinig calorieën/ bevat het een minimale hoeveelheid calorieën'	Lage energetische waarde
'Bevat slecht 14 kcal per 100 ml'	Lage energetische waarde
'Tabel met energetische waarden van product X ten opzichte van andere vergelijkbare producten'	Verlaagde energetische waarde
'Bevat 30% calorieën minder dan ...'	Verlaagde energetische waarde
'0% vet/ bevat geen vet'	Vetvrij
'Slechts 5% vet'	Vetarm
'Bevat weinig suiker'	Suikerarm
'Minder suiker'	Verlaagd gehalte aan [suiker]
'Ongezoet – product X bevat de van nature in het fruit aanwezige suikers'	Zonder toegevoegde suikers
'Caloriearm gezoet'	Zonder toegevoegde suikers
'Met 6% voedingsvezels'	Bron van vezels
'IJzer/ met ijzer/ plus ijzer'	Bron van [ijzer]
'Boordevol natuurlijke vitamine C'	Rijk aan [vitamine C]
'Met extra vitamine C'	Bron van [vitamine C]
'40% minder vet'	Verlaagd gehalte aan [vet]

Tabel 3: Voorbeelden van aangetroffen voedingsclaims die niet in de bijlage van de claimsverordening opgenomen zijn, niet daaraan gelijkwaardig zijn, en die niet door de CIAA zijn ingediend.

Voedingsclaim
'Rijk aan linol- en linoleenzuur'
'Net zo weinig vet als halvarine'
'Van nature rijk aan lycopeen'
'Extra light'
'Plus druivensuiker/ alleen fruitsuiker toegevoegd'
'30% suiker toegevoegd door vervanging van een deel van de kristalsuiker door natuurlijke vruchtensuikers'
'Product .. bevat net zo veel vezels als volkorenbrood'
'30% suiker in vergelijking met de vorige receptuur'

Bijlage 2

Figuur 1: Stroomschema voor de beoordeling van voedingsclaims

